

หวัง ‘ยุทธศาสตร์ข้าวไทย’ หนุนปฏิรูป-สู่นาคคตใหม่ที่ยั่งยืน

ความล้มเหลวของ “นโยบายประชานิยม” ใน “โครงการรับจำนำข้าว” ของรัฐบาลที่ผ่านมา ทำให้บุคคลในแวดวงอุตสาหกรรมข้าวไทย กำลังคาดหวังต่อการจัดทำ “ยุทธศาสตร์ข้าวไทย” ในขณะนี้ ว่า จะมีแผนแม่บทที่นำไปสู่การสร้างความยั่งยืนให้แก่ข้าวและชาวนาไทยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน (กรอ.) ที่มี พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่มีขึ้นเมื่อสัปดาห์ก่อนหน้า ได้รับข้อเสนอของหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทยต่อการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวและชาวนาไทย พร้อมเปิดรับข้อเสนอจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาจัดทำให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นในเร็วๆ นี้

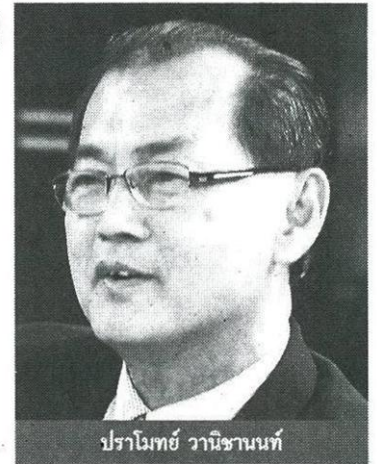

●● เดินแผนจัดทำยุทธศาสตร์ข้าว

ข้อมูลจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มีจำนวนกว่า 3.7 ล้านครัวเรือน มีพื้นที่ปลูกข้าว 70 ล้านไร่ แยกเป็นพื้นที่ปลูกข้าวในเขตเหมาะสมและเหมาะสมปานกลาง 43 ล้านไร่ ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวที่เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสมเลยมี 27 ล้านไร่ ขณะที่รายได้สุทธิต่อไร่ของเกษตรกรพบว่า ชาวนามีรายได้สุทธิต่ำสุดเมื่อเทียบกับเกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่น โดยมีรายได้เพียง 271 บาทต่อไร่ ขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมีรายได้สุทธิ 5,768 บาทต่อไร่ ชาวไร่

สมพร อิศวิลานนท์

ปราโมทย์ วามิชาพันธ์

อ้อยโรงงานมีรายได้ 5,708 บาทต่อไร่ ยางพารา 5,128 บาทต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 1,961 บาทต่อไร่ และมันสำปะหลัง 1,045 บาทต่อไร่

“ยุทธศาสตร์ข้าวและชาวนาไทย” ตามข้อเสนอของหอการค้าไทยนั้น เน้นปฏิรูปทั้งระบบ และมุ่งที่จะลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความยั่งยืนในระบบ ประกอบด้วย 5 แนวทางคือ 1.การพัฒนาข้าวและชาวนาไทย โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาข้าวและชาวนา การสร้างสมาร์ท ฟาร์มเมอร์ การปรับเปลี่ยนไปสู่การผลิตข้าวคุณภาพเพื่อสร้างความจำเพาะในคำสั่งค้าหรือนิช โปรดักส์ การพัฒนาระบบแวลูเชน ให้เข้มแข็งเพื่อเชื่อมโยงกับซัพพลายเชน

2.การเกษตรสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน โดยจะเป็นการส่งเสริมระบบวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกร การรวมแปลงผลผลิตเป็นพื้นที่เพาะปลูกขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อสามารถใช้เครื่องจักรการเกษตรใน

การเพาะปลูก เก็บเกี่ยวและขนส่ง

3.การจัดทำเขตเศรษฐกิจทางเลือก โดยให้เป็นมาตรการทางเลือก ใช้หลักการตลาดน้ำโดยให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วม มีการปรับเปลี่ยนพืชเศรษฐกิจอื่นที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ประกอบด้วย อ้อย มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน ขณะเดียวกันรัฐบาลจะต้องลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบชลประทาน ระบบการขนส่ง ระบบโลจิสติกส์ พัฒนาแหล่งน้ำ การปรับปรุงคุณภาพดีและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการเกษตร

4.การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว โดยส่งเสริมนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ในการผลิต การต่อยอดการวิจัยการพัฒนา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ข้าวไทย พัฒนาระบบการประกันภัยการผลิตข้าวและพืชผลการเกษตรเพื่อเป็นหลักประกันจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาข้าวและชาวนาไทย เพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าวไทย รวมทั้งเทคโนโลยีการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งช่วยประกันภัยพิบัติทางธรรมชาติและพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวนาไทย นอกจากนี้ยังเสนอจัดตั้งคณะกรรมการข้าว หรือไรซ์บอร์ด ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาข้าว เพื่อให้ทิศทางของข้าวไทยเป็นไปตามยุทธศาสตร์

และ 5.การตลาดข้าวไทย รัฐบาลต้องส่งเสริมกลไกการตลาดเสรี โดยเปิดเอกชนให้มีการแข่งขันเสรีอย่างแท้จริง ปรับปรุงตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (เอเฟท) ให้สามารถเป็นตลาดที่สะท้อนราคาสินค้าเกษตรได้อย่างแท้จริง และแก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคในระบบการตลาดข้าว

ขณะที่หนึ่งในแผนยุทธศาสตร์ข้าวของกระทรวงเกษตรฯ โดยกรมการข้าวได้เปิดแผนแนวคิดเรื่องการจัดตั้ง "กองทุนพัฒนาข้าวและชาวนาแห่งชาติ" ขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งกองทุนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือชาวนาในการจัดการปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในราคาเป็นธรรมและทั่วถึง ให้แก่ชาวนาในการลดต้นทุนการผลิตข้าวและเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนและองค์กรชาวนาให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญของกองทุนคือ การช่วยค่าปัจจัยการผลิตไม่เกิน 20% ของปัจจัยการผลิตต่อไร่ ไม่เกินรายละ 1,500 บาท โดยจะมีคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาข้าวและชาวนาแห่งชาติ เป็นผู้พิจารณารูปแบบและอัตราการช่วยเหลือที่เหมาะสมในแต่ละปี และสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนในกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของศูนย์ข้าวชุมชนและองค์กรชาวนาให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ

●● หนุนสร้างความเข้มแข็งในระบบ

นายสมพร อิศวิลานนท์ นักวิชาการสลาบันคลังสมองของชาติ กล่าวถึงหลักการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวของหอการค้าไทย ว่า เป็น

รายได้สุทธิต่อไร่ ของเกษตรกร

	(บาท/ไร่)
ปาล์มน้ำมัน	5,768
อ้อยโรงงาน	5,708
ยางพารา	5,128
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,961
มันสำปะหลัง	1,045
ข้าว	271

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรปี 2556

คม ชัด ลึก สรพพ

ลักษณะการยึดชาวนาเป็นศูนย์กลาง เพื่อสร้างระบบการบริหารจัดการข้าวไทยให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาข้าวให้เป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญโดยการผลิตสินค้าจำเพาะให้ตรงกับความต้องการของตลาด ขณะเดียวกันครอบครัวชาวนาซึ่งมีที่น้าน้อยกว่า 10 ไร่ จะส่งเสริมด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรผสมผสาน เช่นที่หอการค้าไทยดำเนินโครงการ 1 ไร่ 1 แสน ช่วงที่ผ่านมา

สำหรับภาครัฐเองจะมีหน้าที่สนับสนุนในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อช่วยในการลดต้นทุนการผลิต ส่วนพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมในการปลูกข้าวก็จูงใจให้เปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถสร้างรายได้ที่ดีกว่าแทน โดยให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเป็นแรงจูงใจ เป็นเหมือนกับการจัดโซนนิ่งทางเลือก

"จากที่ผมได้พูดคุยกับเกษตรกรบางกลุ่มนั้น พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีหัวก้าวหน้าจะมีความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เป็นอย่างดี ส่วนกลุ่มที่ยังขาดความรู้จะต้องจัดโครงการให้ความรู้และทำความเข้าใจถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบข้าว" นายสมพร กล่าว

ส่วนการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาข้าวและชาวนาไทย ตามข้อเสนอของหอการค้าไทยนั้น จะเป็นกองทุนวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว เพื่อสร้างความเข้มแข็งในอุตสาหกรรมข้าวอย่างแท้จริง เป็นกลไกที่เป็นประโยชน์ต่อระบบซัพพลายเชน ซึ่งมีความแตกต่างกับแนวคิดการจัดตั้งกองทุนพัฒนาข้าวและชาวนาแห่งชาติ ของกรมการข้าวที่ยังเป็นลักษณะของการอุดหนุน ไม่มีการสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในอุตสาหกรรม

อย่างไรก็ตาม ยังเห็นว่าประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องใช้ทั้งระบบสวัสดิการชาวนา และแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง

ควบคู่กันไป แต่การจะดูแลสวัสดิการควรมีให้เกษตรกรที่ยากจนจริงๆ ซึ่งจะทำอย่างไรนั้น เห็นว่าน่าจะออกมาในรูปแบบที่สนับสนุนหรือผลักดันชาวนาให้มีความเข้มแข็ง มีความขยันมากขึ้น และสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตัวเอง เช่น ระบบการประกันภัยข้าว หรือการจูงใจให้เกษตรกรปลูกข้าวเกษตรอินทรีย์อันจะเป็นการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและค่านึงถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

●● แนะนำปรับแนวคิดสู่ความยั่งยืน

ด้าน นายปราโมทย์ วานิชานนท์ นายกกิตติมศักดิ์สมาคมโรงสีข้าวไทย กล่าวว่า ข้อเสนอยุทธศาสตร์ข้าวของหอการค้าไทย เป็นหลักคิดที่สามารถตอบโจทย์ในเชิงนโยบายได้ โดยเฉพาะการจัดตั้งคณะกรรมการข้าว หรือ 'โรฮอร์ด' ที่มีผู้แทนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้าวเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการ

ชุดนี้จะเป็นผู้กำหนดทิศทางอนาคตข้าวไทยได้เป็นอย่างดี เพราะในอดีตชาวนาไม่มีโอกาสกำหนดอนาคตของตัวเอง นักการเมืองเป็นผู้กำหนดให้ โดยเลือกให้นำหน้ากันไปในการชดเชยราคาข้าว และไม่ได้สนใจเรื่องการพัฒนาทั้งระบบ ทำให้โครงสร้างการผลิตข้าวๆ ไม่มีนวัตกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้น

จึงเห็นว่าประเทศไทยมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับงานวิจัยการพัฒนาข้าวอย่างจริงจัง ซึ่งจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาวนาได้อย่างยั่งยืน แต่ยอมรับว่าเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลา โดยอาจจัดให้มีการจัดกิจกรรม เช่น นำปราชญ์ชาวบ้านให้ความรู้ถึงแนวทางต่างๆ ที่จะทำอย่างไร ซึ่งถือเป็นกระบวนการใหม่ โดยมีข้าราชการเป็นที่เลี้ยง ขณะเดียวกับภาครัฐจะต้องวางโครงสร้างพื้นฐานระบบชลประทาน "ที่ผ่านมาชาวนา

เคยชินกับการได้รับมาโดยตลอด ซึ่งเราต้องเปลี่ยนวิธีคิดตรงนี้ ว่า การเอาเงินไปแจกกับการพัฒนา ส่วนใดจะมีความคุ้มค่ามากกว่ากันและเกิดผลต่อชาวนาให้มีความเข้มแข็งได้ เพราะต้องเข้าใจด้วยว่า ที่ผ่านมารัฐอุดหนุนชาวนาไม่ไหวแล้ว จึงถึงเวลาที่ภาครัฐจะต้องมานั่งจับเข่าคุยกับชาวนาอย่างจริงจังและสร้างความชัดเจนให้เกิดขึ้น โดยการช่วยด้านการลดปัจจัยการผลิตสามารถทำได้ โดยไม่ถือว่าเป็นเรื่องประชานิยม แต่จะไม่มีประชานิยมอีกต่อไป"

อย่างไรก็ตาม ยอมรับว่า เรื่องนี้อาจจะต้องใช้เวลา และแม้เกษตรกรจะมีความเข้มแข็งดีแล้วก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาต่อไปผ่านความร่วมมือกัน ทั้งกรมการค้า สหกรณ์ และศูนย์ข้าวชุมชน จะต้องทำงานเคียงคู่กันตลอดไป ซึ่งถือเป็นความท้าทายของประเทศที่สำคัญ

ขณะที่ นายเจริญ เหล่าธรรมทัศน์ นายกสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย กล่าวว่า ในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาวนั้น ในส่วนของผู้ส่งออกข้าวต้องการให้รัฐพิจารณา คือ การจัดตั้งโรฮอร์ด เพราะจะทำให้ขั้นตอนการดูแลระบบข้าวทำได้ง่ายขึ้น และเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่วนเรื่องราคาข้าวต้องยอมรับว่าไม่สามารถกำหนดได้ เพราะราคาข้าวจะถูกกำหนดโดยตลาดโลก จึงมองว่าการที่ชาวนาเสนอให้ราคาข้าวเปลือกของไทยอยู่ที่ประมาณตันละ 10,000 บาทนั้น คงเป็นไปได้ยาก

"การจะกำหนดราคาข้าวไม่ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อตันนั้น คงทำได้ยาก และหากต้องให้มีการจ่ายส่วนต่างภาครัฐก็อาจต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมากอยู่ดี จึงเห็นว่าการปล่อยให้ไปตามราคาตลาดน่าจะดีที่สุด" นายเจริญ กล่าว

● อนุรักษ์ สาระคุณ ●

เสียงสะท้อนจาก ‘ชาวนา’ ยกระดับคุณภาพชีวิต-ทำได้จริง

การจัดทำ “ยุทธศาสตร์ข้าวและชาวนาไทย” ในขณะนี้ หลายฝ่ายกำลังอยู่ระหว่างรวบรวมความคิดเห็น ซึ่งหนึ่งในนั้นคือกลุ่ม “ชาวนา” ที่อยากเห็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนาที่เป็นรูปธรรม และสามารถทำได้จริง

นายวิเชียร พงษ์ลาเจียก นายกสมาคม ส่งเสริมชาวนาไทย ให้ความคิดเห็นถึงการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวและชาวนาไทย ว่าหากสามารถทำได้ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่จะสามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวนาให้ดีขึ้น โดยขณะนี้สมาคมอยู่ระหว่างการพิจารณาถึงหลักยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ประกอบด้วยการพัฒนาข้าวและชาวนาไทยโดยยึดแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, เกษตรสมัยใหม่, เขตเกษตรเศรษฐกิจทางเลือก, การวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว และการตลาดข้าวไทย เพื่อทำข้อคิดเห็นเสนอต่อที่ประชุมอีกครั้งในวันที่ 30 กรกฎาคม 2557

อย่างไรก็ตาม เห็นว่าแนวทางต่างๆ ตามยุทธศาสตร์นั้นยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องต้นทุนการผลิต ผลผลิต และเรื่องราคา รวมทั้งกองทุนสวัสดิการชาวนาที่กรมการข้าวกำลังยกย่องอยู่นั้น ก็มีบางส่วนที่ยังไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น เรื่องการช่วยลดปัจจัยการผลิตที่กำหนดไม่เกินรายละ 1,500 บาท ขณะที่ต้นทุนชาวนายังคงสูงโดยเวลานี้ อยู่ที่ประมาณไร่ละ 5,000-6,000 บาท และผลผลิตที่ออกมาขณะนี้ก็สามารถขายได้แค่ตันละ 6,000 กว่าบาทเท่านั้น ทำให้ชาวนาขายข้าวขาดทุนอยู่

ส่วนแนวทางการส่งเสริมการปลูกข้าวที่มีมูลค่าเพิ่ม และให้ตรงกับความต้องการของตลาดนั้น ที่ผ่านมาเคยมีการส่งเสริมในลักษณะเดียวกันนี้มาก่อนแต่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะไม่มีช่องทางตลาดสำหรับข้าวชนิดดังกล่าว และการปลูกข้าวที่มีมูลค่าเพิ่ม ราคาข้าวก็สูงขึ้นกว่าข้าวขาวปกติทำให้การจำหน่ายในประเทศก็

ทำได้ยาก ขณะที่ข้อเสนอการจูงใจให้เกษตรกรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าวหันไปปลูกพืชชนิดอื่นแทนนั้น ที่ผ่านมาก็มีชาวนาหลายจังหวัดได้เปลี่ยนไปปลูกอ้อย ข้าวโพดและมันสำปะหลังแล้วตามแต่พื้นที่ แต่สำหรับชาวนาภาคกลาง ซึ่งมีพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่นๆ ได้นอกเหนือจากปลูกข้าว

“ผมเคยได้เสนอต่อพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ไปก่อนหน้านั้นแล้วว่าอยากขอให้ฟังเสียงชาวนา หรือจัดทำสำรวจความคิดเห็นของชาวนาทั่วประเทศบ้างว่าเป็นอย่างไร” นายวิเชียร กล่าวและว่า ในช่วง 17 เดือนที่ผ่านมาตนยังได้ร่วมร่างกฎหมายชาวนา ซึ่งมีอยู่ 11-12 หมวด 151 มาตรา ซึ่งหากมีกฎหมายฉบับนี้ออกมาจะส่งผลให้ชาวนาไทยมีความเป็นอยู่ที่ดี เช่นเดียวกับชาวนาญี่ปุ่น และสหรัฐ โดยจะพูดถึงเรื่องประเด็นตั้งแต่ที่ดินทำกิน น้ำ เมล็ดพันธุ์ และปัจจัยการผลิต ตลอดจนการดูแลสวัสดิการและการมีบำเหน็จบำนาญให้แก่ชาวนาไทย ทั้งกำหนดให้ตัวแทนจากทุกภาคส่วน และชาวนาจากทุกภาคเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแล

อย่างไรก็ตาม ยอมรับว่าในการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งก่อนนั้น ทางสมาคมได้เสนอแนวทางเพิ่มเติมให้ทางรัฐบาลช่วยเหลือ โดยกำหนดให้มีการตั้งราคากลางในการรับซื้อข้าวเปลือกในตลาดที่ความชื้น 15% อยู่ที่ประมาณ 10,000-12,000 บาทต่อตัน โดยช่วยเหลือชาวนารายย่อยที่มีพื้นที่เพาะปลูกไม่เกิน 30 ไร่ และต้องการให้รัฐบาลหาวิธีการช่วยเหลือชาวนาแบบระยะยาว

“ยอมรับว่าการที่ภาครัฐรับรองราคาข้าวไว้ที่ 7,000 บาทต่อตันนั้น ยังไม่สามารถช่วยชาวนาได้ เพราะราคาต้นทุนก็อยู่ที่ตันละ 6,000 กว่าบาทต่อไร่ ซึ่งการทำนา 1 ไร่ได้ข้าวไม่ถึงตัน ทำให้ชาวนาเดือดร้อน และมองว่าการช่วยลดค่าปุ๋ยก็ยังไม่ตรงจุดปัญหาตอนนี้” นายวิเชียร กล่าว